

Doc. dr Marica Travar¹
Pedagoški fakultet Bijeljina
Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Mr Smilja Bozalo²
Dječiji vrtić „Dragan i Zoran” Bijeljina

Originalni naučni rad
UDK: 37.014.53
DOI: 10.5937/IstrPed2102395T

POVEZANOST PREDŠKOLSKIH USTANOVA I DRUŠTVENE SREDINE IZ UGLA KADROVA U PREDŠKOLSTVU

Rezime: Jedna od najvažnijih društvenih djelatnosti i odgovornosti je osigurati djeci od najranijeg uzrasta mogućnosti za kvalitetno vaspitanje i obrazovanje. Jedno od najznačajnijih pitanja u funkcionisanju predškolske ustanove jeste i pitanje otvorenosti prema društvenoj sredini i uspostavljanje partnerskih odnosa sa njom. Predškolska ustanova i programi koji se u njoj primjenjuju imaju efekta na razvoj djece samo onda kada se zajedno sa programom angažuju i roditelji i cjelokupna društvena sredina. Cilj istraživanja sprovedenog na prigodnom uzorku od 41 ispitanika zaposlenog u predškolskim ustanovama bio je ispitati kakve stavove imaju o povezivanju predškolskih institucija sa društvenom sredinom koju čine različite institucije i organizacije. Za potrebe istraživanja korištena je deskriptivna metoda. Naše polazno očekivanje o postojanju statistički značajnih razlika u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene sredine, kao i realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom, s obzirom na neka obilježja ispitanika pokazalo se tačnim. Dobijeni rezultati pokazuju da ispitanici u vrtićima opažaju visok stepen saradnje sa ustanovama kulture, ali i nedostatak neophodne saradnje sa ustanovama iz oblasti zdravstvene zaštite. Takođe, ispitanici smatraju da su u predškolskim ustanovama najzastupljeniji tradicionalni oblici saradnje sa porodicom, a u manjoj mjeri savremeni oblici saradnje. U budućnosti je neophodno intenzivnije povezivanje predškolskih ustanova sa društvenom sredinom jer se tako djeci pruža mogućnost za proširivanje i bogaćenje iskustava u neposrednom susretu sa svijetom koji ih okružuje.

Ključne riječi: društvena sredina, predškolska ustanova, predškolski kadar, saradnja, stavovi.

Uvod

Pitanje povezivanja predškolske ustanove i društvene sredine je jedno od najaktuelnijih pitanja u naučnoj javnosti koja se aktivno bavi predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem u Republici Srpskoj, Srbiji i Hrvatskoj (Laković, 2009; Maksimović, 2013; Pintar, 2018; Spasojević, Pribišev-Beleslin i Nikolić, 2007; Stanislavljević Petrović, 2010). Vaspitno-obrazovna djelatnost predškolske ustanove ne odvija se samo u njenom objektu, već je i te kako oslonjena na resurse i potencijale cjelokupne zajednice u kojoj se nalazi. Najveću dobrobit od otvorenosti

¹ marica.travar@pfb.ues.rs.ba

² smiljana.r16@gmail.com

predškolske ustanove ka svojoj društvenoj sredini osjetiće upravo djeca predškolskog uzrasta i njihove porodice kao korisnici usluga predškolskva.

Partnerstvo predškolske ustanove i lokalne zajednice autori objašnjavaju na različite načine. Pritom se pod lokalnom zajednicom podrazumijeva geografski prostor na kome žive ljudi koje povezuju vrijednosti, iskustva i interesi. Ona u svom sastavu integriše stanovništvo, sela, gradove, regije itd. s naglašenim prostornim konotacijama (Geiger Zeman i Zeman, 2010).

„Program se iznosi u lokalnu zajednicu tako što se ne vezuje samo za okvire vaspitne institucije, već se odvija i na nivou zajednice (učesće u lokalnim događajima, akcije u lokalnoj zajednici, posjete lokalnoj zajednici i posjete od strane lokalne zajednice). Lokalna zajednica ulazi u program kroz razradu programa (njegove organizacije, funkcije, sve do sadržaja) na relevantnim aspektima za lokalnu zajednicu (kulturna, ekološka, socijalna, obrazovna relevantnost)” (Marjanović, 1987: 17). Ovakav vid otvaranja predškolske ustanove ka društvenoj sredini podrazumijeva aktivnu komunikaciju na svim nivoima što je i suština partnerstva. U otvorenom vrtiću pravo na izbor ne podrazumijeva anarhiju, već izgrađuje partnerski odnos sa djecom koji podrazumijeva i razvijanje odgovornosti.

Prednost uspostavljanja partnerstva predškolske ustanove i društvene sredine ogleda se i u mogućnostima uključivanja djece koja ne pohađaju vrtić. Naime, ukoliko predškolska ustanova dobije podršku lokalnih vlasti i roditelja iz društvene zajednice, ona može da organizuje razne oblike rada sa djecom koja nisu obuhvaćena njenim redovnim pohađanjem. Povod za okupljanje djece iz lokalne sredine u vrtiću mogu da budu različite svečanosti, izložbe dječjih radova, praznici, manifestacije itd.

Otvorenost predškolske ustanove prema sredini u kojoj egzistira, podrazumijeva i posjetu predstavnika različitih profesija ovoj instituciji. S druge strane, vaspitači u zajednici treba da budu prepoznati kao društveni partneri koji doprinose njenom zdravom razvoju. „Djelujući u istom interesnom polju, sferi vaspitanja i obrazovanja, vaspitači, roditelji, širi društveni činici saraduju... Uspostavljanje partnerstva vaspitnim učesnicima omogućuje razvoj, podstaknut zbog dobrobiti pojedinačnog djeteta. Ne radi se samo o njihovoj posebnoj vaspitnoj angažovanosti, nego o međusobno podupirućoj angažovanosti” (Pintar, 2018: 93).

Važnost saradnje predškolske ustanove sa drugim institucijama u društvenoj zajednici ogleda se u bogaćenju dječjeg socijalnog iskustva. U razvijanju programa sa djecom vaspitač otkriva različite izvore, materijale, duhovne i materijalne resurse iz svog okruženja. Značaj saradnje predškolske ustanove i zajednice ogleda se u sve većoj potrebi da se djeca pripremaju za snalaženje u životnim situacijama jer „obrazovni ideal nije više posjedovanje znanja jer se ona mijenjaju, usložnjavaju i opšte su dostupna, već umijeće reagovanja na promjene, rješavanje problema u čijoj osnovi je kreativnost i preuzimanje odgovornosti” (Krnjaja i Miškeljin, 2006: 112).

Oblici i načini saradnje predškolske ustanove i društvene sredine

Postoje brojni načini na koje predškolska ustanova može inicirati programe saradnje sa samom zajednicom. Oni ne moraju neophodno biti vezani za čuvanje, vaspitanje i obrazovanje djece, već i očuvanje njihovog zdravlja, rekreativne i kulturne aktivnosti, kao i podršku porodici.

Saradnja se može ostvariti na različite načine i sa brojnim institucijama. U teorijskim izvorima najčešće se navode primjeri povezivanja predškolske ustanove sa sljedećim institucijama/organizacijama iz društvene sredine: vaspitno-obrazovnim institucijama kao što su druge

predškolske ustanove, osnovne škole (saradnja sa učiteljima, stručnim saradnicima i direktorima) i visokoškolske ustanove. Zatim sa zdravstvenim ustanovama, Domom zdravlja, Medicinskom školom, resornim ministarstvima, kao što je Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Sa ustanovama kulture, kao što su biblioteke, muzeji, pozorišta, samostalni umjetnici i sl. Takođe, saradnju je moguće ostvariti i sa sportskim centrima, klubovima i udruženjima, sa nevladinim organizacijama, sa medijima (štampanim i elektronskim) itd.

Breneselović (2014) navodi da postoje tri paradigme partnerskih odnosa između porodice i vaspitno-obrazovnih institucija, kakva je i vrtić. Prva je paradigma paralelnih sistema, prema kojoj se porodica i vaspitno-obrazovne institucije shvataju kao dva različita sistema, sa različitim funkcijama. Prema drugoj – paradigmi dopune, vaspitno-obrazovna institucija pruža kompenzatorsku funkciju porodici, dok prema trećoj paradigmi ova dva sistema funkcionišu partnerski sa ciljem ostvarivanja istih funkcija i uticaja na vaspitanje i obrazovanje djece.

Kada su u pitanju aktivnosti na polju saradnje između predškolskih ustanova i porodice, u literaturi se najčešće navode sljedeći oblici saradnje: roditeljski sastanci, individualni kontakti, savjetodavni rad sa roditeljima, pisana obavještenja, pedagoško-psihološko obrazovanje i osposobljavanje roditelja, Dan otvorenih vrata, uključivanje roditelja u život i rad vrtića i sl. Neki od navedenih oblika saradnje su posredni, dok su drugi neposredni, neki se smatraju tradicionalnim, dok drugi datiraju iz novijeg perioda i smatraju se savremenim oblicima saradnje.

Ukoliko se nedovoljno uvažavaju specifičnosti pojedinih regiona, moguće je da se ustanova doživljava kao „strano tijelo” nepovezano sa potrebama i interesima sredine. Ukoliko se ne postigne i saradnja svih faktora koji su značajni za razvoj i učenje djece, ne može se računati na veći uspjeh primjene programa.

Prema pojedinim autorima područje profesionalnog javnog djelovanja predškolske ustanove realizuje se kroz: „zastupanje interesa djece i porodice u svim pitanjima javne politike, društvenog života i javnih djelatnosti koja se odnose na djecu; angažovanje u lokalnoj zajednici na promovisanju prava djeteta i porodice i promociji predškolskog vaspitanja i obrazovanja; argumentovano ukazivanje na probleme u praksi predškolskog vaspitanja i obrazovanja i pokretanje akcija; angažovanje u profesionalnim udruženjima i stručnim tijelima; pokretanje i učešće u akcijama vezanim za djecu i porodicu; promovisanje predškolskog vaspitanja i profesije vaspitača učešćem na stručnim skupovima, u medijima, publikovanjem stručnih radova; profesionalno djelovanje i ponašanje u svakodnevnoj praksi u skladu sa etičkim kodeksom profesije” (Kamenov, 2007: 35).

Metodologija istraživanja

Predmet istraživanja

Jedna od polaznih osnova savremenih predškolskih programa (*Parent Co-ops, Reggio Emilia, The HighScope*, itd.) jeste povezivanje predškolskih ustanova sa društvenom sredinom. Predškolska ustanova kao materijalno i socijalno okruženje za rano učenje i razvoj predškolaca može pronaći snažno uporište i oslonac za svoj rad u kompleksnom okruženju u kome se nalazi. Resor predškolstva u Republici Srpskoj je, prema svim važećim zakonskim dokumentima, autonomna oblast koja samostalno reguliše prirodu povezanosti i partnerstva sa svojim okruženjem. U tom smislu, zavisno od resursa društvene sredine, i opredjeljenja kadrova u predškolstvu, zavisice stepen njihove otvorenosti za partnerstvo sa društvenom zajednicom.

Istraživanje se bazira na utvrđivanju stavova ispitanika o povezanosti predškolskih ustanova (u privatnom i javnom sektoru) sa društvenom zajednicom u vaspitno-obrazovnoj praksi. Bavili smo se pitanjima otvorenosti predškolske ustanove prema društvenoj zajednici, a bavljenje ovom tematikom inicirano je činjenicom da se realizacija programa ne vezuje samo za okvire vrtića kao ustanove, već se odvija i na nivou zajednice. Predmet istraživanja je ispitivanje stavova kadrova u predškolstvu o povezanosti predškolskih ustanova sa društvenom sredinom koju čine porodica i različite institucije i organizacije.

Cilj i zadaci istraživanja

Svaka društvena zajednica u kojoj postoji mreža ustanova za predškolsko vaspitanje i obrazovanje je specifična u pogledu brojnih svojih obilježja (stepena privrednog razvoja, broja stanovnika, materijalnog i socijalnog okruženja, otvorenosti društvene sredine za saradnju itd.). Istočni dio Republike Srpske (Semberija i Podrinje) je veoma zanimljiv jer u ovoj regiji postoji veoma dobro razvijena mreža predškolskih ustanova (javni i privatni sektor), a obuhvat djece institucionalnim predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem je na višem nivou nego u drugim lokalnim zajednicama.

Zbog toga je zanimljivo ispitati kakve stavove imaju kadrovi zaposleni u predškolstvu, u ovom dijelu Republike Srpske, o povezanosti predškolskih ustanova sa društvenom sredinom. To je ujedno i osnovni cilj ovog istraživanja.

Globalni cilj istraživanja konkretizovan je putem sljedećih istraživačkih zadataka: 1. Utvrditi da li postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje; 2. Utvrditi da li postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje. Naše polazno očekivanje, s obzirom na postavljene zadatke u istraživanju, bilo je da postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje. Takođe, i da postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje.

Varijable istraživanja

Nezavisnu varijablu u istraživanju čini vrsta boravka koju vrtić realizuje (cjelodnevni boravak, poludnevni boravak, produženi boravak ili istovremeno sve tri vrste boravka).

Zavisnu varijablu u istraživanju čine stavovi ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice i stavovi o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom.

Metode istraživanja, tehnike i instrumenti istraživanja

Za potrebe istraživanja korištena je deskriptivna metoda, tehnika skaliranje i skala procjene kao istraživački instrument. Inventar za prikupljanje osnovnih podataka o ispitanicima obuhvatao je dva pitanja: 1. O profesionalnoj ulozi koju ispitanici obavljaju u vrtiću (direktor, stručni saradnik, vaspitač, medicinski radnik); 2. O vrsti boravka koju vrtić organizuje za djecu (cjelodnevni boravak, cjelodnevni i poludnevni boravak, cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak). Skala procjene za ispitanike sastojala se iz dva dijela: Skale za procjenu stavova o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice i Skale za procjenu

stavova o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom. Za obje originalno konstruisane skale provjerena je njihova pouzdanost izračunavanjem Kronbahovog alfa koeficijenta (Cronbach's Alpha). Kronbahov alfa koeficijent za skalu Predškolska ustanova i društvena zajednica je (0,809), dok je za skalu Predškolska ustanova i porodica iznosio (0,755). Dobijeni podaci potvrđuju da skale imaju zadovoljavajuću pouzdanost.

Populacija i uzorak istraživanja

Populaciju u istraživanju činili su svi zaposleni kadrovi koji su direktno uključeni u vaspitno-obrazovni rad u javnim i privatnim predškolskim ustanovama (direktor, stručni saradnik, vaspitač, medicinski radnik) u Istočnom dijelu Republike Srpske, odnosno regiji Semberije. Na ovom geografskom području postoji razvijena mreža predškolskih ustanova, sa ukupno 17 vrtića, od kojih je jedan u javnom i 16 u privatnom vlasništvu. U vrtićima je zaposleno 124 vaspitača, 17 direktora i stručnih saradnika različitih profila (pedagog, defektolog itd.). Iz populacije je izdvojen prigodan uzorak veličine 41 ispitanika iz javnih i privatnih vrtića na teritoriji grada Bijeljina, što je približno 1/3 ukupne populacije u regiji Semberije. Prema vrsti boravka koje vrtići realizuju, struktura uzorka u istraživanju je sljedeća: 26 ispitanika iz vrtića u kojima se realizuje samo cjelodnevni boravak, 6 ispitanika iz vrtića u kojima se realizuju cjelodnevni i produženi boravak i 9 ispitanika iz vrtića u kojima se istovremeno realizuju cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak.

Analiza podataka

Analiza podataka podrazumijevala je izračunavanje osnovnih deskriptivnih statistika (frekvencija i procenata), kao i parametrijske i neparametrijske tehnike za utvrđivanje statističke značajnosti razlika među varijablama (Kruskal Volisov test, t-test nezavisnih uzoraka i jednofaktorska analiza varijanse ANOVA).

Organizacija i tok istraživanja

Istraživanje je sprovedeno u novembru 2019. godine. Sve etape istraživanja odvijale su se u prostorijama vrtića: „Dragan i Zoran”, „Čika Jova Zmaj” i „Štrumpfograd” iz Bijeljine.

Rezultati istraživanja

S obzirom na postavljene istraživačke zadatke, u nastavku rada prikazana je distribucija odgovora ispitanika na skalama procjene (osnovni deskriptivni pokazatelji) i parametrijski i neparametrijski pokazatelji utvrđenih statističkih razlika u stavovima ispitanika.

Tabela 1. Realizacija saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice. Osnovni deskriptivni pokazatelji (frekvencije i procenti)

Procijenite u kojoj mjeri Vaš vrtić realizuje saradnju sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice u kojoj se nalazi:	nikad		rijetko		često		uvijek	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Osnovnim školama na području opštine;	0	0	8	19,5	26	63,4	7	17,1
Fakultetom/fakultetima na području opštine i u bližem okruženju;	1	2,4	7	17,1	22	53,7	11	26,8
Zdravstvenim ustanovama kao što su: Dom zdravlja, Medicinska škola itd.;	1	2,4	18	43,9	17	41,5	5	12,2
Ministarstvom prosvjete i kulture;	0	0	8	19,5	22	53,7	11	26,8
Ministarstvom unutrašnjih poslova (MUP-om);	1	2,4	14	34,1	22	53,7	4	9,8

Bibliotekama;	0	0	1	2,4	18	43,9	22	53,7
Ustanovama kulture kao što su pozorište, muzej itd.;	0	0	2	4,9	21	51,2	18	43,9
Sportskim klubovima i centrima;	0	0	6	14,6	21	51,2	14	34,1
Drugim predškolskim ustanovama na području opštine i u bližem okruženju;	0	0	8	19,5	18	43,9	15	36,6
Nevladinim organizacijama;	3	7,3	15	36,6	15	36,6	8	19,5
Medijima (štampanim i elektronskim);	0	0	10	24,4	14	34,1	17	41,5
Privrednim subjektima kao što su fabrike, tržišni centri itd.	3	7,3	24	58,5	10	24,4	4	9,8

Dobijeni podaci u Tabeli 1. pokazuju da ispitanici opažaju da je najučestalija saradnja njihovih predškolskih ustanova sa bibliotekama, ustanovama kulture (pozorište, muzej), kao i sa medijima. Kao najmanje zastupljen oblik saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice, ispitanici su naveli saradnju sa privrednim subjektima kao što su fabrike, tržišni centri itd., kao i sa zdravstvenim ustanovama.

Tabela 2. Razlike u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje. Osnovni deskriptivni pokazatelji

Varijabla: Vrsta boravka koju vrtić realizuje	N	M	SD	F	p
Cjelodnevni boravak	26	34,00	4,899	6,069	,005
Cjelodnevni i produženi boravak	6	37,83	6,616		
Cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak	9	40,22	2,991		
Ukupno:	41	35,93	5,419		

U Tabeli 2. prikazani su podaci koji svjedoče da postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice s obzirom na vrste boravka koje vrtić realizuje.

Tabela 3. Razlike u stavovima ispitanika o realizaciji saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice s obzirom na vrstu boravka koju vrtić realizuje

(I) Vrsta boravka koju vrtić realizuje	(J) Vrsta boravka koju vrtić realizuje	Mean Difference (I-J)	Std. Error	P
Cjelodnevni boravak	Cjelodnevni i produženi boravak	-3,833	2,192	,201
	Cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak	-6,222*	1,872	,005
Cjelodnevni i produženi boravak	Cjelodnevni boravak	3,833	2,192	,201
	Cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak	-2,389	2,551	,621
Cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak	Cjelodnevni boravak	6,222*	1,872	,005
	Cjelodnevni i produženi boravak	2,389	2,551	,621

Sudeći prema podacima prikazanim u Tabeli 3. (Mean Difference (I-J)) možemo zaključiti da se u stavovima o saradnji predškolske ustanove sa ustanovama/organizacijama iz društvene sredine značajno razlikuju ispitanici u čijim se vrtićima realizuje samo cjelodnevni boravak od vrtića koji realizuju sve tri vrste boravka (cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak).

Tabela 4. Realizacija aktivnosti na polju saradnje sa porodicom. Osnovni deskriptivni pokazatelji (frekvencije i procenti)

Procijenite u kojoj mjeri Vaš vrtić realizuje sljedeće aktivnosti na polju saradnje sa porodicom:	никад		ријетко		често		увијек	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Roditeljski sastanci	1	2,4	2	4,9	16	39,0	22	53,7

Individualni kontakti	0	0	2	4,9	7	17,1	32	78,0
Savjetodavni rad sa roditeljima	1	2,4	5	12,2	14	34,1	21	51,2
Pisana obavještenja	2	4,9	5	12,2	13	31,7	21	51,2
Pedagoško-psihološko obrazovanje i osposobljavanje roditelja	4	9,8	9	22	18	43,9	10	24,4
Dan otvorenih vrata	4	9,8	7	17,1	22	53,7	8	19,5
Uključivanje roditelja u život i rad vrtića	1	2,4	5	12,2	15	36,6	20	48,8

Uvidom u Tabelu 4. možemo zaključiti da ispitanici kao najzastupljenije oblike saradnje između vrtića i porodice opažaju individualne kontakte i roditeljske sastanke, dok su najmanje zastupljeni oblici saradnje, prema njihovim odgovorima, Dan otvorenih vrata i pedagoško-psihološko obrazovanje i osposobljavanje roditelja.

Tabela 5. Razlike u stavovima ispitanika o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom s obzirom na vrstu boravka koje vrtić realizuje

Varijabla: Vrsta boravka koju vrtić realizuje	N	M	SD	F	p
Cjelodnevni boravak	26	19,38	3,689	,266	,768
Cjelodnevni i produženi boravak	6	18,50	2,881		
Cjelodnevni, poludnevni i produženi boravak	9	19,78	2,438		
Ukupno:	41	19,34	3,299		

Podaci u Tabeli 5. pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u stavovima ispitanika o realizaciji aktivnosti na polju saradnje sa porodicom s obzirom na vrste boravka koje vrtić realizuje. Drugim riječima, po mišljenju ispitanika, vrtići koji organizuju cjelodnevni boravak, zatim cjelodnevni i produženi boravak, kao i sve tri vrste boravka istovremeno, realizuju podjednako sve aktivnosti na polju saradnje sa roditeljima.

Diskusija

Kada je u pitanju realizacija saradnje sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice, zanimljiv je i pohvalan dobijeni rezultat u istraživanju koji pokazuje da se saradnja često realizuje sa osnovnim školama na području opštine, što je esencijalno važno zbog uspješne pripreme djece za prelazak iz predškolske ustanove u školu, kako se navodi u mnogim savremenim izvorima (Travar, 2018, 2020). I druga istraživanja potvrđuju da vrtić i škola saraduju sa svojom društvenom sredinom na različite načine i različitim povodom u toku cijele godine (Milocić Salamun, 2020). Pored vaspitno-obrazovnih institucija, ispitanici koji su činili uzorak istraživanja u svojim odgovorima su naveli da postoji intenzivna saradnja vrtića sa ustanovama kulture, ali i ukazali na nedostatak saradnje sa privrednim subjektima kao što su fabrike, tržni centri itd., kao i sa zdravstvenim ustanovama, koje su dragocjen izvor saznanja i iskustava za predškolsku djecu. Ispitanici u vrtićima koji realizuju sve tri vrste boravka, procjenjuju da ostvaruju intenzivniju saradnju sa ustanovama/organizacijama iz društvene zajednice, u odnosu na njihove kolege koji rade u vrtićima koji organizuju samo cjelodnevni boravak. Razlog za ovakav rezultat možda se krije u činjenici da vaspitači u vrtićima koji obuhvataju sve tri vrste boravka više kontaktiraju sa različitim ustanovama. Različite vrste boravka za djecu koji se realizuju u vrtićima dozvoljavaju i omogućavaju fleksibilniji pristup radu, kao i saradnji koja podrazumijeva najprije usklađivanje sa radnim vremenom drugih ustanova i organizacija, a zatim i upoznavanje njihove djelatnosti i druge funkcionalne načine ostvarivanja saradnje.

Opšta tendencija u svijetu je pedagoško-psihološko obrazovanje roditelja u vaspitno-obrazovnim institucijama (Spasojević et al., 2018), a podaci dobijeni u istraživanju koji pokazuju da 9,8% ispitanika nikad, a 22% njih rijetko koristi ovaj vid saradnje sa porodicom, signal su za

promjene u praksi. I drugi autori utvrdili su da vrtići treba da razvijaju prostor za zajedničku saradnju sa porodicom sa ciljem vaspitanja i obrazovanja djece (Tomoya, 2010), kao i da roditelji i prosvjetni radnici treba da nastave da ulažu u međusobno partnerstvo od koga bi direktnu korist imala djeca.

Uključivanje roditelja u život i rad vrtića je jedan od važnijih oblika saradnje između predškolskih ustanova i porodice. To zahtijevaju promjene u savremenom društvu, jer svaka sredina u kojoj se odvija vaspitno-obrazovni rad raspolaže svojim specifičnim vaspitno-obrazovnim potencijalima (Valjan Vukić, Čeko Jurišić i Miočić, 2011). Stoga ohrabruje dobijeni rezultat u istraživanju prema kome 48,8% ispitanika procjenjuje da njihova predškolska ustanova uvijek realizuje ovaj oblik saradnje, dok njih 36,6% procjenjuje da često realizuje ovaj oblik saradnje. I rezultati drugih studija u svijetu potvrđuju da je u ranom djetinjstvu neophodno sistematsko i održivo partnerstvo predškolskih ustanova i drugih institucija s ciljem postizanja holističkog, odnosno cjelovitog, razvoja djeteta (Alverson, Ginn, & Gilbert, 2019).

Zaključak

Baveći se tematikom saradnje predškolskih ustanova sa društvenom sredinom na teorijskom nivou, ali i na osnovu empirijskog istraživanja u praksi i njegovih rezultata možemo izvesti sljedeće zaključke:

Uspostavljanje partnerstva predškolske ustanove sa društvenom zajednicom omogućava sticanje kvalitetnijih uslova za vaspitanje i obrazovanje predškolaca. Kvalitet saradnje zavisi od samih praktičara, njihovih shvatanja i razumijevanja značaja partnerstva sa društvenom zajednicom;

Društvena sredina je dragocjen resurs koji pruža brojne mogućnosti za povezivanje predškolske ustanove sa institucijama koje se u njoj nalaze i zapošljavaju ljude različitih profesija i nosioce različitih društvenih uloga. Povezivanje sa njima pruža mogućnost za proširivanje i bogaćenje iskustva djece u neposrednom susretu sa svijetom koji ih okružuje;

Pohvalno je što ispitanici u vrtićima procjenjuju visok stepen saradnje sa ustanovama kulture, jer su one veoma bitne za upoznavanje autentičnog ambijenta ovih institucija, ali i umjetničkog doživljaja različitih sadržaja. Sa druge strane, neophodno je podsticati saradnju vrtića sa zdravstvenim ustanovama, kako bi funkcionalna saradnja među ovim institucijama doprinijela razvijanju svijesti o jačanju i očuvanju zdravlja djece predškolskog uzrasta, kao i njihovih zdravstveno-higijenskih navika;

Na osnovu odgovora ispitanika, evidentno je da su u vaspitno-obrazovnoj praksi prisutni tradicionalni oblici saradnje sa porodicom kao dijelom društvene sredine (kao što su roditeljski sastanci, individualni razgovori, savjetodavni rad sa roditeljima i pisana obavještenja), a u manjoj mjeri savremeni oblici saradnje (kao što su Dan otvorenih vrata i pedagoško-psihološko obrazovanje i osposobljavanje roditelja). Ovaj rezultat signalizira da je ubuduće potrebno intenzivirati saradnju predškolskih ustanova sa porodicom na onim poljima na kojima nije dovoljno zastupljena;

Rezultati ovog istraživanja, s obzirom na njegova metodološka ograničenja u pogledu manjeg obima ispitanika i reprezentativnost na teritoriji regije Semberija, mogu biti podstrek za nova, slična istraživanja na osnovu čijih bi se rezultata mogli odrediti pravci neophodnih promjena i obrazovnih reformi.

Literatura:

- Alverson, R., Ginn, L. & Gilbert, J. (2019). Sustaining collaborative preschool partnerships and the challenges of educating the whole child. *ICEP*, 13, 9. doi:10.1186/540723-019-0065-6
- Breneselovic, D. (2014). Partnerstvo sa porodicom: tri paradigme, dva modela, jedna ili vise stvarnosti. U: N. Matovic, V. Spasenovic i R. Antonijevic (ur.): *Zbornik radova Identitet profesije pedagog u savremenom obrazovanju* (str. 111-116). Beograd: Filozofski fakultet.
- Geiger Zeman, M. i Zeman, Z. (2010). *Uvod u sociologiju (odrzivih) zajednica*. Zagreb: Institut drustvenih znanosti Ivo Pilar.
- Kamenov, E. (2007). *Opste osnove predškolskog programa (Model B)*. Novi Sad: Dragon.
- Krnjaja, Z. i Miskeljic, L. (2006). *Od ucenja ka poducavanju*. Beograd: AM Graphic.
- Lakovic Z. (2009). Predškolska ustanova i drustvena sredina – sredina za razvoj i ucenje. *Pedagoska stvarnost*, LV, 7-8, 803-812.
- Maksimovic, A. (2013). Reggio Emilia kurikulum predškolskog vaspitanja i obrazovanja. U: D. Peric (ur.): *Zbornik radova sa naucnog skupa Razvojne karakteristike deteta predškolskog uzrasta* (str. 79-86). Novi Sad: Fakultet za sport i turizam TIMS.
- Marjanovic, A. (1987). Decji vrtic kao otvoreni sistem. *Predškolsko dete*, 1-4, Beograd: Savez pedagoskih drustava Jugoslavije.
- Milotic Salamun, A. (2020). A Collaboration of School and Kindergarten with the Environment, Expanding Horizons Business, Management and Technology for Better Society 20–22 May 2020 Online Conference, 161-168. Preuzeto 11. 10. 2020. sa: <https://ideas.repec.org/h/tkp/mklp20/161-168.html>
- Pintar, Z. (2018). Odgojitelji i odgojna partnerstva u kontekstu ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Acta ladertina*, 1, 91-104. Preuzeto 20. 9. 2020. sa <https://hrcak.srce.hr/205792>
- Samara, E. & Ioannidii, V. (2019). The transition from Greek kindergarten to primary school: the role of parents and their collaboration with teachers for early intervention – exploiting bronfenbrenner's views. *European Journal of Alternative Education Studies*, 4, 19-32. doi:10.46827/ejae.voio.2478
- Spasojevic, P., Opsenica, S., Travar, M., Miljenovic, S., Mojic, D. i Rakic, C. (2018). Odgovornosti roditeljstva, sredine i institucija u pripremi skole za djecu. *Nova skola*, XIII (1), 63-75. doi: 10.7251/NSK1801063S
- Spasojevic, P., Pribisev Beleslin, T., i Nikolic, S. (2007). *Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Istocno Sarajevo: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva.
- Stanisavljevic Petrovic, Z. (2010). Savremena predškolska ustanova i drustvena sredina. U: J. Parlic Bozovic, M. Krstic i A. Petrovic (ur.): *Kosovo i Metohija u civilizacijskim tokovima*, Knjiga 5 (str. 207-219). Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet.
- Tomoya, K. (2010). Kindergarten-Family Collaboration Model (KFCM) to Support Raising Children. *Advances in Information Sciences and Service Sciences*, 2 (4), 123-133. Preuzeto 1. 10. 2020. sa <https://pdfs.semanticscholar.org/d86a/fcf9bod29f70bdd73ab6ea99a0ca18c25f55.pdf>
- Travar, M. (2018). Pedagogical challenges and barriers during the transition from family and kindergarten to primary school. In: J. Beseda & L. Rohlikova (Eds.): *Overcoming the Challenges and Barriers in Open Education, 13th conference reader* (pp. 355-366). Prague: Centre for High Education Studies.
- Travar, M. (2020). Close relation between preschool and primary school education as the precondition for integrated contemporary education system. In: A. Mykolaichuk (Edt.): *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference* (pp. 68-70). Kyiv: State University of Telecommunications.
- Valjan Vukic, V., Ceko Jurisic, S. i Miocic, M. (2011). Razvijanje kulture predškolske ustanove zajednickim djelovanjem roditelja i odgojitelja. *Magistra ladertina*, 6 (1), 83-98.

RELATIONSHIP BETWEEN PRESCHOOL INSTITUTION AND SOCIAL ENVIRONMENT FROM THE PERSPECTIVE OF PRESCHOOL STAFFS

Summary: One of the most important social activities and responsibilities is to provide children from an early age with opportunities for high-quality education. One of the most important issues in the functioning of the preschool institution is the issue of openness to the social environment and establishing partnerships with it. The preschool institution and the programmes that are used in it have an effect on the development of children only when, together with the programme, parents and the entire social environment are engaged. The aim of the research conducted on a suitable sample of 41 respondents employed in preschool institutions was to examine their attitudes about the connection of preschool institutions with the social environment consisting of various institutions and organisations. For the purposes of the research, a descriptive method were used. Our initial expectation about the existence of statistically significant differences in the respondents' attitudes of the implementation of cooperation with institutions / organisations from the social environment, as well as the implementation of activities in the field of cooperation with the family, considering some characteristics of the respondents proved correct. The obtained results show that the respondents in kindergartens observe high degree of cooperation with cultural institutions, but also there is the lack of necessary cooperation with institutions in the field of health care. Also, the respondents considered that traditional forms of cooperation with the family are the most common in preschool institutions while modern forms of cooperation are present to a lesser extent. In the future, it is necessary to more intensively connect preschool institutions with the social environment, because in this way children are given the opportunity to expand and enrich their experiences in a direct encounter with the world around them.

Key words: social environment, preschool institutions, cooperation, preschool staff, attitudes.

Biografske beleške o autorima:

Marica Travar (ex Cvjetković) rođena je 7. 4. 1986. u Sarajevu. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu 2009. godine, gdje je magistrirala 2013. godine i doktorirala 2016. godine. Svoj radni vijek započela je na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu (Pedagoški fakultet u Bijeljini), gdje je zaposlena i danas. Obavljala je poslove saradnika u nastavi (u izbornom zvanju asistenta i višeg asistenta) i nastavnika (u izbornom zvanju docenta). Učestvovala je na brojnim konferencijama u zemlji i inostranstvu, autor je i koautor više radova iz oblasti porodične, predškolske i školske pedagogije.

Smilja Bozalo rođena je u Bijeljini 16. 5. 1991. Osnovu školu završila je u Vršanima, a srednju u Brčkom. Osnovni studij za Predškolsko obrazovanje završila je na Pedagoškom fakultetu u Bijeljini 2013. godine, a master studij na pomenutom fakultetu 2020. godine. Zaposlena je kao vaspitač u dječijem vrtiću „Dragan i Zoran” u Bijeljini i ima šest godina radnog iskustva u struci.